

Psykiatrinen diagnoosi pariterapian osapuolena – yhteistyösuhteen haasteet

Katja Kurri

Suomen Mielenterveysseura

Koulutuskeskus

Psykoterapiaklinikka

Terapeuttinen tilanne ei ole moraalisten merkitysten tuolla puolen

- pariterapiassa tasapainoillaan:
- vastuun kanssa – kenen tulisi muuttua ja millä tavalla
- hyvän elämän kanssa – miten tulisi elää – kumpi määrittelee
- vaatii terapeuteilta tasapainottelua yhteistyösuhdetta luodessa

Aineisto

- Ensimmäiset pariterapiakeskustelut – osapuolina 5 vuotta seurustellut n. 30-vuotias pariskunta ja kaksi keski-ikäistä kokenutta perheterapeuttia
- Tapaamiset toteutuvat pariskunnan kotona – yhtenä syynä tähän Kertun vaikeus poistua kotoa erilaisten pakko-oireiden vuoksi

Aineiston tutkiminen

- Diskursiivista analyysiä
- käsitteitä: Goffmanin osallistujakehikko ja asennonvaihto (footing)
- Näillä käsitteillä havainnollistan miten keskustelijoiden asemat/positiot keskustelussa vaihtuvat.
- Mikroanalyttinen tutkimus pyrkii kunnioittamaan dialogista prosessia kompleksisuudessaan ja monimutkaisuudessaan ja samalla lisäämään ymmärrystä keskustelullisista prosesseista.

Positio

- Positiolla/asemalla tarkoitan muutoksia oikeuksissa, velvollisuuksissa ja toimijuudessa. Position muuttuminen on jatkuvaa erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Puhumisen ”paikka” vaihtelee.
- Asiakas voi olla positiossa, jossa hän näyttäytyy uhrina tai vastuullisena, tiettyyn porukkaan kuuluvana etc.
- Diskursiiviset käytännöt positioivat puhujat ja kuulijat tietyllä tavalla ja toisaalta näiden käytäntöjen avulla neuvotellaan uusista positioista (Davies & Harre, 1990).

Esitelmän eteneminen

- Kiinnostus kohdistuu kahteen asiaan: minkälaiseen asemaan sairaus asettaa puolisot ja miten terapeutit työskentelevät
- Ensin katson miten asiakkaat määrittelevät ongelmaansa ja erityisesti miten he positioituvat näissä määrittelyissä
- Toiseksi katson miten terapeutit alkavat työskennellä – diskursiiviset valinnat ja työkäytännöt – miten vaikuttaa asiakkaiden positioihin ja miten menevät ns. ylimääräiset koukerot, joiden väitän olevan olemassa yhteistyösuhteen luomisen ja ylläpitämisen vuoksi.

Ongelmanmäärittely: Metafora

- 1 me ollaan oltu jo viitisen vuotta kohta yhdessä (1) ja sitä on
- 2 melkeen koko aikaa ni aika paljon (1) va- varjostanu Kertun sairaus↑

Metafora tuottaa sairauden parisuhteen osapuolena

- Miehen ongelmanmäärittelyssä sairaus asettuu parisuhdetta aktiivisesti varjostavaksi toimijaksi.
- Toinen vaihtoehto olisi ollut rakentaa omaa tai puolison toimintaa ongelmallisena
- Metaforassa parisuhdetta ”varjostavasta sairaudesta” molemmat puoliset asemoituvat samankaltaiseen asemaan suhteessa sairauteen.
- sairaus ”eksternalisoituu”
- Termi ”sairaus” itsessään kutsuu esiin medikaalista tapaa hahmottaa – sairaus fyysisenä faktana, sairastavan toimijuus sairauteen nähden hyvin rajallinen

Osallistujakehikoiden vaihdokset

- Hannun puhunnassa hän välillä puhuu molempien suulla terapeuteille ja välillä vain omalla suullaan, jolloin ”yleisönä” on myös Kerttu
- Hannu puhuu välillä ”molempien suulla:
että mihin *tarvitaan* apua ihan semmoseen (.) arkeen **Omasta**
Välillä omalla suullaan:
mut sit *mä ainakin toivosin et päästäs* semmoselle tasolle tasolle *ei vaan*
niinku *pystys* elämään sen kanssa että toisella on sairaus saatas tätä suhdetta
kehitettyä

Kakspiipunen juttu – Sairauden dilemma

- Myös Kertun kertomuksessa hänellä on sairaus (mun sairaus) vs. olen sairas
- ”*se on nyt junnannu täs mun sairauden ympärillä*” – parisuhde on yleistetty toimija – kummankaan puolison teot eivät korostu.
- ”*kaspiipunen juttu et mun pitäis sitte ehkä voida paremmin taas niinku silleen jotta mun sairaus ei olis niin*” – toimijuus näyttäytyy heikkona, konditionaali + kulttuurisesti dominoiva käsikirjoitus tunteista ei-kontrollin alaisina, implikoivat vähän tai ei ollenkaan kontrollia sairauden suhteen. Toisaalta läsnä ajatus siitä, että minuus, itsen hyvinvointi ja sairaus ovat kytköksissä toisiinsa.
- ”*tai sitte opetella jotain semmosii sääntöjä tai harjotuksii mitä me pidettäis*” – aktiivisempi asema näyttäytyy mahdollisuutena tehdä harjoituksia. Avautuu samanveroisesti molemmille osapuolille.

Mitä terapeutit tekevät?

- Uusi metafora
 - Sairaus-termin itsestäänselvyyden kyseenalaistaminen
 - Jatkavat puhumista sairaus-termillä – kartoittavat mitä se merkitsee käytännössä
 - orientoituvat sairauden tuottamaan kärsimykseen – tasapainottelu uhrin aseman ja vastuullisen toimijuden välillä
 - Puhuvat suhteesta, sen historiasta, vuorovaikutustilanteista
 - Vastuuttavat molempia tavasta olla parisuhteessa – toisaalta normalisoivat tapahtumia
- tuottvat asiakkaille positioita, jossa voimakkaampaa toimijuutta

Terapeuttien toiminta ja yhteistyösuhde

- 1) ”toi oli musta niin mie- mielenkiintonen”
- 2) ”sä ku- kuvasit ja sä myös”
- 3) ”ois kiva kuulla tai mielenkiintost” ((hymyillen))
- 4) ”et mikä sul on ja miten se vaikuttaa” ((vakavasti))
- 5) M: ”tarkottaaks se niinku sitä meijän [yhteistä arkee”
[tai oisko se sit
T2: kuitenkin oma: käsitys siitä et kui paljo se vie
- 6) toi Kertun sairaus sitte. (.) tai sairastaminen vai mitä ois se oikee,

Terarapeuttinen toiminta ja sairaus

- Terapeutit toisaalta jatkavat edelleen ”eksternalisointia” – mutta samalla avaavat tilaa puhua sairaudesta vuorovaikutuksellisenä ilmiönä
- Terapeutit osoittavat erityistä sensitiivisyyttä, paljon ei-kielellisiäkin keinoja käytössä, joilla osoitetaan sairauden tuottama kärsimys
- Tämä lisää puolisojen toimijuutta parisuhteessa – mahdollisesti lisää myös konfliktia puolisojen välille lisätessään vastuuta

- Tapausta analysoitu myös artikkelissa:

Kurri, K. (2008) Yhteistyösuhteen luominen asiakkaiden kotona toteutuvassa terapiassa. Perheterapia 1.